

Verborgen tralies is het schokkende verhaal van Hameeda Lakho, een Pakistaanse vrouw die op vierjarige leeftijd naar Nederland kwam en hier opgevoed door haar tirannieke vader. Hij vertelde haar en haar zus dat hun moeder en jongste zusje omkwamen bij een auto-ongeluk. Hameeda na bijna dertig jaar ontdekt dat haar moeder en zus nog in leven zijn, zet ze alles op alles om hen te vinden.

In Verborgen tralies schreef Hameeda Lakho de bestseller Gebroken cirkel, waarin ze op zoek gaat naar de moeder-dochterrelatie die haar in haar jeugd ontnomen werd. Onlangs verscheen haar derde boek Geheim veld, waarin Hameeda aandacht vraagt voor de wereldwijde slachtoffers van kindermishandeling, die de pijnlijke gevolgen van huiselijk geweld levenslang met zich meedragen.

Van Verborgen tralies en Gebroken cirkel werden in Nederland en België meer dan 100 000 exemplaren verkocht. Vertalingen verschenen in Duitsland, Noorwegen, Zweden, Finland, Spanje, Portugal en Estland.

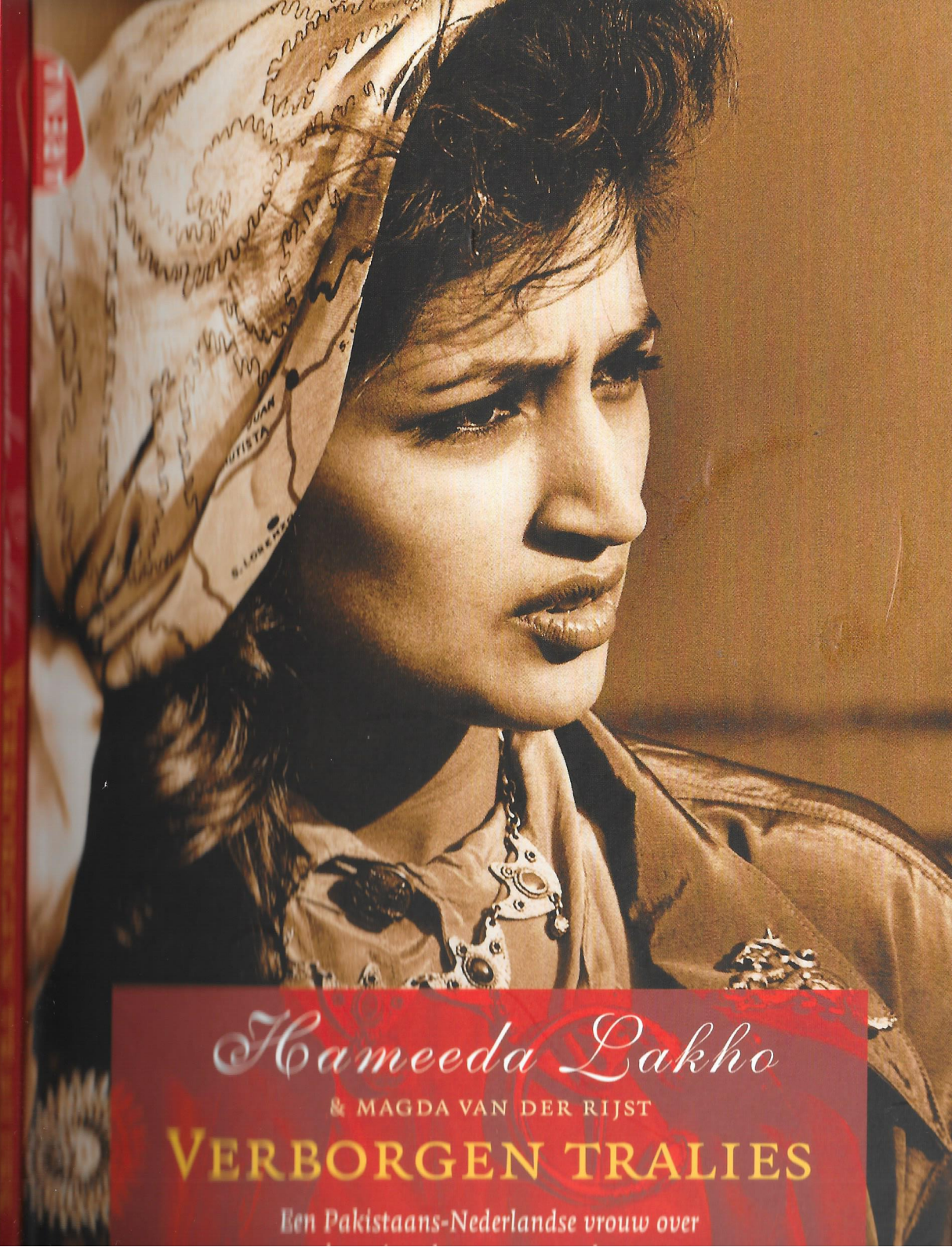
Een adembenemend werk in de traditie van *Not Without my Daughter*.'

MARIE CLAIRE

Een angstaanjagend relaas, dat met een opmerkelijke afstandelijkheid tegelijkertijd emotionele lading is geschreven.'

DE EEUWARDER COURANT

ISBN 90-6974-717-0

Opgroeien in Nederland

Het intense verdriet is me het beste bijgebleven uit die tijd. Verder vonden er vele veranderingen plaats. In hoog tempo volgde de ene de andere op. Amma en Yasmin waren dood. We hadden geen echt thuis meer. De vriendin van mijn vader was onze nieuwe moeder en al vrij snel verhuisden wij met z'n zessen vanuit Scheveningen terug naar Rijswijk. Ruzie tussen mijn ouders en die van haar leek de directe aanleiding, maar nu weet ik dat alles van tevoren zo was gepland. Mijn vader en zijn vriendin zijn van het begin af aan van plan geweest zelf de volledig ingerichte portiekwoning in Rijswijk te betrekken. Zolang amma aan de Jozef Israëlslaan verbleef, woonden zij bij haar ouders. Ze hadden er geen rekening mee gehouden dat 'oma' en 'opa', zoals wij haar ouders noemden, zich met ons zouden bemoeien. Opa en oma waren oprecht verontwaardigd als ze merkten dat wij de hele dag opgesloten hadden gezeten. Opa werd laaiend als hij doorkreeg dat wij van vroeg tot laat het huis hadden moeten soppen. Zodra we in bed lagen, begon het gekibbel. Opa en oma stelden vragen. Aan haar en aan mijn vader. Over het ongeluk met dodelijke afloop. Over het ongeloofwaardige toeval dat mijn vader het overleefd had. Over van alles en nog wat. Ze vertrouwden mijn vader niet en maakten zich zorgen over de toekomst van hun dochter met deze man, over hun kleinzoon en

over de drie stiefkleindochters. Zij hadden ons, naast Waheed, een warm plaatsje in hun hart gegeven. Onze nieuwe moeder had een opvliegend karakter en kon onverwacht agressief uit de hoek komen. Ook tegen haar ouders. Op een keer hoorden we haar roepen: 'Als jullie je niet met je eigen zaken bemoeien, gaan we hier weg en dan zie je die kinderen, ook jullie eigen kleinzoon, nooit meer!' Niet lang daarna werden haar woorden omgezet in een verhuizing naar Rijswijk.

De verhuizing op zich stelde weinig voor. De woning in Rijswijk was tenslotte al volledig gestoffeerd en ingericht. De Scheveningse inboedel behoorde, op wat snuisterijen na, aan haar ouders toe. Het was bizar de woning in te lopen waar we nog geen jaar geleden aan ons Hollandse avontuur waren begonnen. Ik verbeeldde me dat ik amma in de keuken zag en holde erheen. Ook Ayesha en Zahida renden meteen de woning door op zoek naar Yasmin en amma. Nog steeds geloofden of accepteerden we niet dat we onze moeder nooit meer zouden zien. De teleurstelling was groot toen er geen teken van leven bleek te zijn. Wel lag Yasmins speelgoed verspreid in de box alsof ze er vijf minuten geleden nog mee gerommeld had. Ik wrong mijn hand tussen de tralies door en trok een pluchen beest naar me toe. Tranen sprongen in mijn ogen toen ik de geur van Yasmin en amma in het harige beestje herkende. Ayesha en Zahida verging het net zo. Zij stonden bij mijn moeders kast en ontdekten dat een deel van haar kleding en ook onze Pakistaanse kleertjes er nog hingen. Ze drukten hun gezichten in de vertrouwde stof. Mijn vader en 'moeder' besteedden geen aandacht aan onze emoties. Mijn vader was niet anders gewend dan ons te negeren en zij had het vooral druk met haar eigen jaloerse gevoelens.

'Zo, dus hier heb jij met die vrouw gehokt,' zei ze snerend tegen mijn vader toen we eenmaal met z'n allen in de kamer stonden. Met een vies gezicht haalde ze haar wijsvinger over de vensterbank. 'We gaan meteen de boel uitmesten.'

Een grondige schoonmaakactie was het gevolg. Uiteraard werden wij daarbij ingezet. Mijn vader en Waheed verdwenen van het toneel. Zelf nam ze mijn moeders kast voor haar rekening. De Pakistaanse kledingstukken die er nog hingen, propde ze in een doos en de hele

doos kwam achter in een berghok terecht. Ik zag hoe ze aan haar handen rook nadat ze de kleren had aangeraakt. De indeling van de slaapkamers werd aangepast. Waheed en ik deelden Yasmins kamertje, Zahida en Ayesha kregen de kamer met het tweepersoonsbed waarin wij steeds met z'n drieën hadden gelegen en voor haarzelf en mijn vader was er een tweepersoonsopklapbed in de achterkamer. Die eerste nacht in Rijswijk werd ik gillend wakker. Ik droomde dat amma nog leefde en dat ze mij riep. Met gesmoorde stem probeerde ik iets terug te zeggen, maar mijn keel leek dichtgesnoerd.

'Amma, ben jij daar...' fluisterde ik voor me uit in het donker. Er kwam geen antwoord, maar ik had mijn moeder gezien en wist dat zij nog steeds op mij lette en over me waakte.

Ons leven speelde zich nu in Rijswijk af. De terugkeer naar de Snijderschool verliep geruisloos. Het enige wat echt opschudding veroorzaakte, was Zahida's onbegrip over de zoveelste naamswijziging. Na maandenlang Khan geheten te hebben, werden we nu weer Hussain genoemd. De dagelijkse gang van zaken volgde eenzelfde ritme als in Scheveningen. Voor schooltijd het ontbijt verzorgen en opruimen, na school de was doen, huishoudelijke karweitjes verrichten, het avondeten voorbereiden en, dit gold nog steeds alleen voor Ayesha en Zahida, huiswerk maken. Het grote verschil was nu dat de terreur van alledag nooit werd onderbroken door een bezoek van onze Hollandse grootouders. Zahida, Ayesha en ik leken uit elkaar te groeien. Overdag waren we druk bezig de dagelijkse dingen zo goed mogelijk te doen. Maar wat we ook deden, elke dag was er wel reden om een van ons een pak slaag te geven. Erger nog dan die rake klappen met klerhangers, stokken en de bolle kant van een lepel, was de ijzige stilte die in huis heerste. Altijd was de spanning te snijden. Wij mochten niet met elkaar spreken. De fluisteruurtjes in bed waren voor mij verleden tijd omdat ik nu de kamer met de vier jaar jongere Waheed deelde. Ik kon het trouwens goed met mijn halfbroertje vinden. We speelden samen huiten en met hem was ik het kind dat ik als vijfjarige hoorde te zijn. De juf op school was onder de indruk van onze woordenschat. Nog geen jaar geleden kenden we geen woord Hollands en nu waren we het

Pakistaans nagenoeg vergeten. Voor mij ging dat zeker op. Mijn juf was erg lief en zorgzaam. Ze stelde weleens vragen, maar sprak nooit over amma of Yasmin. Waarschijnlijk had mijn vader haar ingelicht over het droevige ongeval. Langzamerhand begon ik amma en Yasmin te vergeten. Als vijfjarige heb je de neiging en het vermogen de wereld te accepteren zoals die je wordt voorgeschoteld. Wel zocht ik compensatie voor het gebrek aan warmte. Ik wilde een moeder hebben die lief voor me was en ik wilde zelf aardig gevonden worden. Hoe harteloos mijn ouders zich ook gedroegen, ik hunkerde naar hun goedkeuring en blijken van liefde en trots. Na verloop van tijd wist ik ook niet beter dan dat die vrouw mijn moeder was. Mama – zo noemden wij haar ondertussen ook.

Op een dag kregen Ayesha en ik onderweg van school naar huis ruzie. Het ging over iets onnozels. Bij Ayesha in de klas was getrakteerd en ik wilde dat zij haar snoepjes met mij zou delen. Ayesha dacht daar anders over. Ik kwam huilend binnen en vertelde haar dat Ayesha alles voor zichzelf hield. Een mooi moment voor een flink pak slaag. Mijn stiefmoeders handen zaten erg los die dag en Ayesha werd bont en blauw geslagen. Op dat moment voelde ik de ernst van mijn vergissing. Ik schaamde me diep en probeerde die vrouw bij Ayesha weg te halen. Dat mislukte. Kreunend van pijn, maar vooral van het onrecht dat haar was aangedaan, viel Ayesha op haar bed neer. Zodra ik de kans had, ging ik naar haar toe. Huilend kroop ik tegen mijn beurse zusje aan.

‘Ik schaam me zo. Ik schaam me zo, Ayesha. Zo bedoelde ik het niet. Ik wilde alleen maar een snoepje. Ik schaam me zo. Heb je nog pijn?’

Ayesha beet op haar onderlip. Ik zag haar ogen volstromen met tranen. ‘Ja, alles doet pijn. Maar weet je wat het meeste pijn doet: dat jij net doet alsof dat mens onze moeder is. Denk jij dan nooit meer aan amma? Droom je nooit meer over je babyzusje Yasmin? Dit is precies wat ze wil. Zie je dan niet dat zij anders is dan wij? Dat zij wit is. Onze amma heeft onze huidskleur. Hoe kun je amma vergeten? Zij is geen moeder voor ons. Zij haat ons en houdt alleen van Waheed, haar eigen zoon. Alleen haar eigen kind vindt ze lief, Hameeda, vergeet dat niet.’

Toen dit gebeurde was ik nog geen zeven jaar en zat in de tweede klas van de Snijderschool.

Mijn vader kwam in die jaren elke avond thuis. Niet dat het daar gezelliger van werd. Integendeel. Regelmatig nam hij de huiswerkoverhooringen voor zijn rekening. In het begin, toen ik nog geen huiswerk had, hoorde ik hoe mijn zusjes een voor een in de woonkamer door hem werden ondervraagd. Het verloop van de sessies kende ik wel. Als ik zijn strenge stem de eerste vraag hoorde stellen, lag ik volledig verstijfd in bed. Een fout antwoord betekende: handen op tafel leggen en stokslagen in ontvangst nemen. Eerst kreeg je klappen op de rug van je hand, daarna op de handpalm. Vanaf de eerste klas van de lagere school was ik zelf ook vertrouwd geraakt met die kastijding. Onze handen vertoonden steeds meer littekens en op school bleef dat niet onopgemerkt. Ayesha en Zahida begrepen toen al dat het niet de bedoeling was dat de juf en meesters van de mishandelingen af wisten. Bovendien schaamden ze zich ervoor. Mijn vader en zijn vriendin wisten ons er goed van te doordringen dat wij de mislukkelingen, viezeriken en domoren waren. Als er op school naar de littekens werd gevraagd verzonnen mijn zussen een smoes.

‘Ik ben in de bosjes gevallen en er zaten stekels aan de takken waaraan ik mijn hand heb opgehaald,’ hoorde ik Ayesha een keer zeggen toen de meester op het schoolplein vroeg wat ze toch met haar handen uitspookte. Net toen ik wilde vragen in welke bosjes ze dan was gevallen, trok ze me mee. Weg van die meester. Ik wist nog niet dat je mishandelingen beter voor je kon houden en dus vertelde ik gewoon hoe ik aan die littekens kwam toen de juf ernaar vroeg. Voor mij was het de gewoonste zaak van de wereld. Op een dag werden mijn ouders op school uitgenodigd. Zij ging. Alleen. Ze onthulde mijn vader dat ik op school rondbazuinde dat er thuis klappen vielen.

‘Nadat ik had verteld hoe die kinderen zich hier thuis misdragen, begreep die onderwijzeres best dat er zo af en toe een tik wordt uitgedeeld.’ Mijn vader werd ziedend toen hij hoorde dat ik de vuile was had buitengehangen. ‘Wat er hier in huis gebeurt, gaat niemand iets aan. Je haalt jezelf door het slijk door je eigen wangedrag aan de grote

klok te hangen. Heb je de juf ook gezegd dat jij nooit je bord leeg eet, altijd iets omgooit aan tafel en niet weet hoe je je tegenover je vader hoort te gedragen? Hè, hè, weet jouw juffrouw dat ook allemaal? Wij zullen er wel voor zorgen dat ze alles, maar dan ook alles over jullie te weten komen. En dan is het nog maar de vraag of jullie op die school mogen blijven. Wat dan? Wat moet er dan van jullie terechtkomen? Domme hoeren, dat is wat jullie worden. Dat zijn jullie nu al: vieze, vuile hoeren!’

Mijn vader noemde me sinds die tijd Murree. Het klonk als een slordig uitgesproken Marie. Pas jaren later heb ik begrepen dat hij me een Pakistaanse naam had gegeven. Murree betekent dood. Regelmatig heeft hij mij ook dood gewenst. Onder andere die keer dat de politie ons thuisbracht. Ayesha en ik moesten voor de boodschappen zorgen. Mijn moeder legde een lijstje voor ons klaar met te weinig geld erbij. Ze liet het aan ons over de spullen hoe dan ook te bemachtigen. De eerste keer dat het ons overkwam, lieten we enkele boodschappen in de winkel achter. We konden ze immers niet betalen. Laaiend was ze. Hoe haalden we het in ons hoofd er niet voor te zorgen dat alles in huis was als zij uit haar werk kwam. Er viel niet met haar te praten. De tweede keer werden we geslagen toen er boodschappen ontbraken.

‘Wat doen jullie met mijn geld?’

Valse beschuldigingen werden voor onze voeten geworpen. Uiteindelijk stopten we stiekem dingen in onze tas, betaalden een ander deel en liepen met onze gestolen waar de winkel uit. Eenmaal op straat renden we naar huis, bang om gepakt te worden. Op een keer gebeurde dat dus ook. De eigenaar van de winkel hield ons al een poosje in de gaten en had de politie gewaarschuwd. Op straat werden we meteen in onze kraag gegrepen. We moesten mee naar het bureau. Ik biechtte het hele verhaal op. Ayesha had wel door dat het thuis niet gewaardeerd zou worden als we aangaven dat we tot stelen werden gedwongen. ’s Avonds werden we thuisgebracht. Mijn vader die niets van het stelen af wist, was niet thuis. Mijn stiefmoeder deed poeslief en gedroeg zich uiterst correct tegen de politie.

‘Kwajongensstreken zijn het, mevrouw,’ lachte de politieman ver-

goelijkend, ‘komt in de beste families voor. Maar van mij mag u de meisjes wel even laten voelen dat diefstal toch een serieus misdrijf is.’

De aansporing ons een dreun te geven had zij niet nodig.

Het kwam mijn vader goed uit ons op een andere school in te schrijven. De argwaan van de directie en leerkrachten werd mijn ouders te heet onder de voeten. In 1971 werden Ayesha en ik van de Snijderschool overgeplaatst naar de Ottoburgschool; Zahida zat al op de middelbare school. Hoewel we er met geen woord over reppen, verbaasde het Ayesha en mij dat er nu Lakho op onze rapporten stond. De meisjes Hussain bestonden kennelijk niet meer. De Ottoburgschool lag verder van huis dan de Snijderschool. Voor Ayesha en mij betekende dat extra vroeg opstaan om onze huishoudelijke taken te verrichten en vervolgens op tijd in de klas te arriveren. De eerste schooldag was voorafgegaan door een ongezouten preek van mijn vader.

‘Dankzij de praatjes die jullie zelf de wereld in geslingerd hebben, wordt jullie de toegang tot de Snijderschool onttrokken. Niemand zit te wachten op kinderen die liegen. Geen enkele ouder wil dat zijn kind naast een leugenaar zit. Van nu af aan hoop ik dat jullie het miezerige beetje verstand dat er in die vuile luizenhoofden zit, zullen benutten.’

Gezellig was het nooit bij ons thuis. Angst voor een pak slaag beheerste ons handelen. Het verraderlijke was dat je nooit wist uit welke hoek de uitbarsting zou komen. Er waren dagen van rust, maar wij voelden dat er onder die rust altijd iets aan het rommelen was. Een vriendelijk woord, hoezeer ik er ook naar verlangde, werd toch altijd aarzelend in ontvangst genomen. De sfeer was altijd, dag en nacht, gespannen. Maar ik wist niet beter. Totdat ik een vriendinnetje kreeg op de Ottoburgschool. Ze heette Laura, en haar moeder had een bakkerswinkel. De bakkerij lag op de route van ons huis naar de Ottoburgschool. Tussen de middag liepen Laura en ik een eindje samen op. Ongeveer halverwege moest zij de hoek om en wees mij dan het pand waar haar moeder met de boterhammen op haar zat te wachten. Op een keer vroeg ze of ik met haar mee wilde. Dat wilde ik wel, maar mijn stiefmoeder wachtte ook op ons. Niet zozeer met de boterhammen, maar wel met de fiets aan haar hand. Zodra Ayesha en ik binnen

waren, verliet zij het huis om naar haar werk te gaan. Ze had een baan voor halve dagen in een kledingwinkel. Wij zorgden zelf voor onze lunch. Toch werd ik er handig in om ook even bij Laura en haar moeder binnen te wippen. En daar ervoer ik wat gezelligheid was.

‘Lieverd, wat ben ik blij dat je er bent,’ was het eerste wat Laura’s moeder zei als haar dochtertje binnenhuppelde. Hoeveel klanten er ook in de zaak stonden, de begroetingskus ging voor. Ik kreeg een aai over mijn bol en werd ook hartelijk welkom geheten.

‘Was het leuk op school? Heeft de juf een mooi verhaal verteld?’ Laura’s moeder vroeg regelmatig of ik bij hen wilde eten, maar dan antwoordde ik dat mijn moeder thuis op me wachtte en haastte ik me achter Ayesha aan. Soms ging ik na schooltijd nog even mee. We dronken dan thee en aten er iets lekkers bij. Hoewel er bij ons ’s middags niemand met de thee klaar zat, moest ik toch opschieten. Er lag altijd werk te wachten en dat konden Zahida en Ayesha niet in hun eentje opknappen. Bovendien belde mijn vader vanaf zijn werk om te controleren of wij al thuis waren. Vaak genoeg gaf Laura’s moeder aan dat ik altijd welkom was en bij haar terecht kon.

‘Als je zin hebt, kom je maar hoor, lief kind.’

Thuis werd er nooit zo tegen me gesproken. Ik merkte aan Laura’s moeder dat ze blij was haar dochter te zien. Ze was er trots op als Laura haar schoolwerk toonde. Ze was zelfs trots op mij als ook ik een stempeltje had gekregen. Op een keer was mijn moeder tijdens de lunch thuis en moest ik eten wat zij voor mij gemaakt had. Eten bleef een dagelijks terugkerend probleem. Bijna elke avond werd ik met mijn bord van tafel gestuurd omdat ik zat te treuzelen. Voor straf werd ik dan in de wc opgesloten en moest staand naast die stinkende closetpot de Hollandse prak naar binnen werken. Soms kwam Ayesha mij helpen. Zij deed dan alsof ze nodig moest plassen en at samen met mij het bord leeg. Vaak kieperden we het ook in de pot vlak voor het doortrekken. Die keer tussen de middag leidde de ruzie over het eten weer tot overgeven. Nog steeds werd ik gedwongen het braaksel van het tafelkleed te likken. Terwijl ik snikkend naar mijn kamertje rende, schoten de woorden van Laura’s moeder mij te binnen.

‘Hameeda, jij bent hier altijd welkom. Loop maar binnen als je er

zin hebt en je mag gerust eens iets langer blijven.’

In een ommezien had ik wat kleren en knuffels bij elkaar geraapt en in een tas gepropt. Toen ik zeker wist dat de kust veilig was, rende ik met mijn tasje de trap af en het huis uit. Na school zei ik tegen Laura dat ik die middag met haar mee zou gaan en niet naar huis hoefde. Laura’s moeder reageerde enthousiast totdat ze mijn tas met nachtjaponnetje, schone kleren en knuffels zag.

‘Maar Hameeda, vanavond breng ik je weer naar je vader en moeder. Ze zouden vreselijk ongerust worden als hun lieve meisje niet thuiskomt.’

‘Nee hoor,’ probeerde ik de moeder van mijn vriendin te overtuigen. ‘Nee hoor, mijn vader vindt me vies en mijn moeder zegt dat ze ons haat en ons nooit heeft gewild. Ik wil altijd hier bij u en Laura blijven. Dat mocht toch? Dat zei u vanmiddag nog.’ Inmiddels was mijn enthousiaste gebabbel overgegaan in paniekerig praten. Toen ik merkte dat Laura’s moeder nog steeds dacht dat ik gewoon overstuurd was, gooide ik er nog veel meer uit. Laura’s moeder werd vuurrood en trok vervolgens wit weg. Uiteindelijk begon ik te huilen en zakte in elkaar, midden in de bakkerij. De arme vrouw was ongelooflijk geschrokken, wist zich geen houding te geven en belde ten einde raad de directie van de Ottoburgschool. Nadat ze mij en Laura had gekalmeerd, dronken we thee. Om zes uur ging de bakkerij dicht en liepen we met z’n drieën naar buiten.

‘Waar gaan we heen?’ vroeg ik terwijl ik haar met branderige ogen van het huilen aankeek.

‘Hameeda, luister goed. Je mag altijd met Laura komen spelen, maar je hoort in je eigen huis. Je woont bij je ouders, je broertje en je twee lieve zusjes.’ Terwijl ze sprak, loodste ze mij de Ottoburgschool in. De kamer van mevrouw Van Beek, de directrice, stond open. Ik hoorde gelach uit die ruimte komen. Het schoot door mij heen dat ik mevrouw Van Beek nog nooit had horen lachen. Eigenlijk was het een heel chagrijnige hoofdonderwijzeres. Ik hoorde ook een stem die mij niet onbekend voorkwam. Ik versteende toen ik de kamer inkeek. Daar zat mijn moeder kennelijk in een aangenaam gesprek verwickeld met de directrice.

‘Daar hebben we Hameeda,’ zei mevrouw Van Beek voor haar doen heel vriendelijk.

Ook mijn moeder zette haar beste beentje voor en trok mij naar zich toe terwijl ze over mijn haren streek. Geschokt keek ik haar aan. Ze vroeg: ‘Hameeda, waarom ben je weggelopen? Toch niet omdat we ruzie hadden over het eten vanmiddag?’ Terwijl ze tegen mij sprak, zocht haar blik die van Laura’s moeder. Nog net zag ik de knipoog toen ze zei: ‘Hameeda heeft een nare moeder, dames. Ze moet namelijk kaas op haar brood eten. Alle andere kinderen mogen kiezen uit jam of hagelslag. Alleen Hameeda niet. Dat is toch waarom je zo boos bent, Hameeda?’

Ik kon geen woord uitbrengen. Nu ging het praten me in die tijd sowieso niet makkelijk af. Op een dag, toen ik in de tweede klas zat, was ik zomaar gaan stotteren. Ik stotterde als ik hardop moest voorlezen in de klas, en ook als ik tegen mijn vader of zijn vrouw moest praten. Vooral tijdens de overhoringen leidde dat tot drama’s. Ook nu kwam er geen woord uit.

Mevrouw Van Beek deed nog een pedagogische duit in het zakje over het nut van ruziën en het weer goedmaken en toen konden we inpakken. Laura en haar moeder stonden bedremmeld voor de school te wachten.

Mijn moeder bedankte Laura’s moeder voor de opvang en verontschuldigde zich voor het ongemak. ‘U zult voorlopig geen last meer van deze weerbarstige dame hebben, mevrouw,’ zei mijn moeder en terwijl ze mijn knuistje bijna vermorzelde, liepen we hand in hand het schoolplein af. Er werd geen woord meer gezegd. Thuis kon ik regelrecht naar bed. De volgende ochtend werd ik extra vroeg gewekt om dit keer alleen de ochtendtaken te verrichten. Niemand sprak tegen mij. Ook mijn zusjes niet. Iedereen was woedend, of ze gedroegen zich zo. Ik werd doodgezwegen. Op zondag, twee dagen na de mislukte vluchtpoging, werd ik bij mijn vader geroepen.

‘Waarom ben jij weggelopen?’ vroeg hij op zijn kenmerkende, onvriendelijke toon. ‘Zeg op, Murree, waarom?’

Waarom noemde hij mij toch Marie? Ik durfde het niet te vragen, maar gaf hem wel een oprecht antwoord: ‘Ik vind het niet fijn thuis!’

Eerlijkheid loont. En hoe. Stokken en klerhangers waren deze keer niet nodig. Mijn vader gebruikte zijn benen om mij de kamer door te trappen. Ik kwakte tegen de muur. Mijn neus raakte een stoel en begon te bloeden. Hij zag het niet en deelde in blinde woede de volgende schop uit. Het bloed spatte tegen de muur en op het tapijt.

‘Pppaaapppa, iiiiiik wwwil...’ Maar verder kwam ik niet.

‘Jij hebt niets te willen, vies wezen. Hoe vaak heb ik je niet gezegd dat je met niemand mag praten. Je haalt de familienaam door het slijk. Heb je dan geen greintje respect in je donder? Je hoort in de goot. Ik had je verdomme daar moeten laten! Vertel op, wat zint jou dan niet?’

Ik besloot alles te zeggen. Erger kon het toch niet worden. De woorden rolden van mijn lippen. ‘Ik ben bang voor jullie. Ik ben niet gelukkig. Ik wil een lieve vader en moeder.’

Nog meer trappen en slaan was het gevolg en opeens stopte hij ermee, trok zijn jas van de kapstok en ging het huis uit. Mijn zusjes en Waheed zaten als versteend op de bank. Zij stond tegen een deurpost. Een satanische lach verscheen op haar gezicht toen ze mij van de grond tilde. Even, heel even, dacht ik dat ze mij wilde troosten. Maar nee, het optillen had maar één doel: mij laten vallen. Ik kwam plat op mijn rug terecht. Mijn lichaam had in afwachting van een liefkozing tegen haar borst gelegen en was totaal onvoorbereid op de klap. De val werd niet gebroken. Mijn rug leek in tweeën te knakken. Dagenlang heb ik nauwelijks kunnen lopen van de pijn. Maar de meeste pijn voelde ik in mijn hart. Lag het dan toch allemaal aan mij?

Mijn vluchtpoging had vervelende gevolgen. Sindsdien wachtte Laura niet meer op me na schooltijd. Als ik haar riep, zei ze dat ze met iemand anders had afgesproken. Toen die opmerking mij de keel uithing, hakkelde ze dat ze niet meer met mij mocht spelen van haar moeder. Haar gedrag en het feit dat ik nooit meer gevraagd werd mee te gaan naar de bakkerij voedden het wantrouwen en de minachting voor mezelf. Het stotteren verergerde. Stotteraars zijn het mikpunt van de klas en natuurlijk werd ik gepest. Niet alleen mijn spraakgebrek, maar ook mijn pluizige maillots met het kruis op de knieën, mijn slechtgeknpte haar en de veel te wijde kleren vormden aanleiding tot

pesterijen. Eigenlijk voelde ik me nergens meer veilig, behalve bij Waheed. De leukste uurtjes deelde ik met hem. Als ik mocht spelen, speelde ik met hem. Ik was een kwajongen. Klom in bomen en wist mijn kleine broertje zo gek te krijgen alles te doen wat ik kon. We hadden lol samen en ik hield ervan om buiten te zijn. Ook al vond ik het vreemd dat hij nooit in huis hoefde te werken, dat wij zijn rommel moesten opruimen en dat hij van haar zelden een pak rammel kreeg – mijn vader sloeg hem wel – toch was ik dol op hem. Hij was een maatje, een speelkameraadje. Zahida en Ayesha zagen beter dan ik dat Waheed werd voorgetrokken. Hoewel ze er niets van durfden te zeggen, niet tegen onze ouders noch tegen Waheed, tekende dit wel hun houding ten opzichte van hem.

Wij werden heel Hollands opgevoed. Dat wil zeggen: we leerden niets over onze Pakistaanse achtergrond. We wisten alles over Willem van Oranje, maar welke taal er in ons geboorteland werd gesproken: geen idee! We konden aardappelen met bloemkool koken, maar hoe je maani bereidde: niemand die het ons voordeed. Ook in huis was er bijna niets dat aan Pakistan herinnerde. Heel af en toe draaide mijn vader Pakistaanse muziek en een enkele keer ontving hij post uit Pakistan. Ayesha spaarde postzegels en mijn vader haalde de mooie plaatjes eraf en legde ze voor mijn zus op tafel. De brieven kregen we nooit te zien. We wisten niet wie ze schreef. Wat ook aan Pakistan herinnerde, was het fotootje van amma. Zo af en toe, als we met z'n drieën thuis waren, haalde Zahida het portretje te voorschijn. We fantaseerden hoe amma ons op een dag zou komen halen. We streelden het kleine plaatje en drukten er kusjes op. De gedeelde liefde die we voor amma voelden, bracht ons tijdelijk weer dicht bij elkaar. Het was een moment waarop we beseften dat wij met z'n drieën bij elkaar hoorden, dat we een band hadden die mijn vader nooit zou kunnen breken. Zijn vrouw bleek dat wel te kunnen. Op een dag vond ze het fotootje in een zak van Zahida's jas.

‘Wat heeft dit te betekenen?’ siste ze.

We snelden op haar af.

‘Hoe kom je hieraan?’ riep ze tegen Zahida.

Mijn oudste zus hield in eerste instantie haar hoofd gebogen, maar plotseling besepte ze dat die vrouw haar meest waardevolle bezit in handen had. Ze vloog op haar af en probeerde de foto af te pakken. Dat mislukte.

‘Geef terug,’ gilde Zahida. ‘Geef amma terug. Het is mijn amma, mijn moeder.’

De vrouw werd witheet en scheurde voor Zahida's neus het fotootje in stukjes. Hysterisch wierp ze zich op Zahida en sloeg haar op haar ogen, haar hoofd en haar borst. Ze trok mijn zus aan haar haren naar de snippers op de grond. ‘Raap op, viezerik, vuilak.’

De snippers moest Zahida oprapen en onder haar toezien oog door de wc spoelen.

‘Zo, dat lijkt me de beste plek voor iemand die jullie op de wereld heeft gezet,’ sneerde ze. ‘Stelletje ondankbare kinderen. Ik verpest mijn leven door voor jullie te zorgen. Ik kom niet eens aan een eigen gezin toe omdat het huis vol zit met hoerenkinderen. Vieze, vuile sletten.’

Nu hadden we niets tastbaars meer van amma, maar de herinnering bleef. Steeds vaker zocht amma mij op in mijn dromen. Die nachtelijke bezoeken hielden haar levend en gaven mij de hoop dat de toekomst anders zou kunnen zijn.

In de loop der jaren was de relatie tussen mijn ouders en onze Nederlandse grootouders min of meer hersteld. Eind 1972 trouwden mijn vader en stiefmoeder. Opa, oma, oom Henk en Annie waren bij het huwelijk aanwezig. Een enkele keer gingen we op zondagmiddag in Scheveningen theedrinken. Soms bij haar ouders, soms bij Henk en Annie. Gedrild als wij waren, zaten we dan uren stijf op de bank. We durfden ons nauwelijks te bewegen. Vooral Annie stimuleerde ons leuke dingen te doen. ‘Kom lekker in de tuin spelen,’ zei ze dan. Regelmatig kocht ze speelgoed voor mij, cassettebandjes voor Ayesha en Zahida, en ze leerde ons allerlei spannende spelletjes. Ik voelde me thuis bij Annie. Onze band werd nog sterker toen Henk en zij trouwden. Ik mocht bruidsmeisje zijn en Maurice, Annies jongere broertje, was de bruidsjonker. Bij Henk en Annie was het fijn. De sfeer was er heel anders dan bij ons in Rijswijk. Er werd gelachen, gepraat en gezongen.

Voor mij was het dan ook een logische beslissing mijn heil bij hen te zoeken toen ik op een keer niet naar huis durfde. Ik was twaalf jaar en zat in de brugklas. Op mijn rapport prijkte tussen allemaal zessen, zevens en achten ook één vijf. Dat betekende: pijn! Ik durfde niet thuis te blijven en besloot naar mijn oom en tante in Scheveningen te gaan. Maar hoe kwam ik daar zonder geld? Lopend natuurlijk. Omdat ik de weg niet wist, nam ik de busroute. Ik vertrok om vijf uur 's middags zonder iets tegen Zahida en Ayesha te zeggen. Ik liep van halte naar halte en wist zeker dat ik dan uiteindelijk in Scheveningen zou aankomen. Dat was ook zo, maar het duurde uren voordat het zover was. Bus 23 reed namelijk niet rechtstreeks van Rijswijk naar Scheveningen – wat op zich al een forse wandeling geweest zou zijn – maar ging via Voorburg. Het werd donker en het regende. Ik raakte de weg kwijt, maar gaf het niet op. Om vijf uur 's ochtends, twaalf uur na mijn vertrek van huis, stond ik bij Annie voor de deur. Ze schrok zich wild toen ze mij daar doorweekt en klappertandend zag staan.

‘Meisje, waar kom jij vandaan?’ Zonder een antwoord af te wachten, duwde ze me naar binnen en trok mij tegen zich aan. Ze loodste me naar de badkamer. Meteen draaide ze de warme douche open en plukte de natte kleren van mijn lijf. ‘Wat is dit?’ vroeg ze verschrikt toen ze de striemen en littekens op mijn rug en borstjes zag. Ik schokschouderde. Zij vroeg niets meer. Toen we eenmaal met z’n drieën aan de thee zaten, vroeg ze naar de reden van mijn nachtelijke tocht. Huilend vertelde ik over mijn slechte rapport en de angst naar huis te gaan. Annie vertelde dat ze toch mijn ouders op de hoogte wilde brengen dat ik terecht was. Eerst sputterde ik tegen, maar ik begreep dat er geen ontkomen aan was. Mijn vader kwam me halen in zijn nieuwste aanwinst: een gele Ford. Hij negeerde me volkomen. Volledig uitgeput zat ik achter hem in de auto. Voordat we naar huis gingen, moesten we bij de politie langs. Ik was de avond ervoor als vermist opgegeven. De agent was aardig. Vol begrip luisterde hij naar mijn verhaal over de vijf en mijn angst om op m’n duvel te krijgen. Tegen mijn vader zei hij dat ik precies de leeftijd had waarop dit soort dingen gebeuren.

‘Maakt u zich maar geen zorgen, meneer. Met deze jongedame komt het echt wel goed.’

Onderweg naar huis gromde mijn vader: ‘Ik maak jou nog eens dood. Ik bepaal of jij leeft, Murree. Voor mij ben je Murree.’

De kloof tussen mij en mijn zussen werd groter. We hadden het te druk met het huishouden, het huiswerk en het ontwijken van de mishandelingen, zodat er geen tijd overbleef voor elkaar. We waren in onszelf gekeerd. Lachen was in huis verboden. Praten ook. De enige keer dat wij onze stem mochten laten klinken was tijdens de overhoringen. Mijn vader wilde dat we tot de besten van de klas behoorden. In het weekend en tijdens alle schoolvakanties moesten we de boeken van school mee naar huis nemen. Alles leerden we uit ons hoofd. Sommen, woordjes, de steden van Nederland en geschiedenisfeiten. Hoewel het vreselijk was om als kind uren aan je huiswerk te zitten, wist ik meer dan de meeste klasgenoten. Ik kon beter spellen dan de anderen en had de sommen die we op school maakten thuis al meerdere keren gedaan. Uiteindelijk heeft deze beperkte manier van leren me in de brugklas van het vwo lelijk opgebroken. Ik kon niet anders dan stampen. Zahida had moeite met uit het hoofd leren. Zij moest inmiddels complete hoofdstukken kunnen opzeggen, die mijn vader dan meelas. Ondanks het feit dat Zahida ouder was, mocht ook zij nooit naar vriendinnen toe of meisjes uit haar klas mee naar huis brengen. Uitgaan was er natuurlijk helemaal niet bij. We hadden geen vrienden en voelden ons alle drie op onze eigen manier volledig alleen in de wereld staan. Een wereld waarin niemand te vertrouwen leek. Hoewel ook ik al het vertrouwen in anderen en mijzelf had verloren, bleef ik in zekere zin strijdlustig. Ayesha en Zahida waren letterlijk murw geslagen. Vaak stond ik in mijn slaapkamer voor het raam en keek naar buiten. Ik zag meisjes van mijn leeftijd met elkaar giechelen en pret maken. Daar zag ik moeders met hun kinderen spelen, hen liefdevol optillen, ze ontroerd tegen zich aan drukken en troosten als dat nodig was. Op die momenten miste ik amma. Ik verlangde naar haar. Zou ze mij kunnen zien vanuit de hemel? Was ze wel dood? Zou ik haar ooit nog ontmoeten? Lang stond ik bij die gedachte niet stil. Wel was ik ervan doordrongen dat het leven anders kon zijn dan bij ons thuis. Zahida vergooide haar jeugd. Ze was negentien en mocht niets. De

vijftienjarige Ayesha had geen greintje weerstand meer. In mij vlamde de hoop op een ander bestaan. Waar ik het zou vinden, wist ik niet. Dat ik op zoek zou gaan, wist ik wel.